

4. Вентцель К.Н. Свободное воспитание: сб. изб. тр. – / К.Н. Вентцель; сост. Л.Д. Филоненко. М.: АПО, 1993. –170 с.
5. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.
6. Роджерс К.Р. Клиентоцентрированный/ человекоцентрированный подход в психотерапии / К.Р. Роджерс, пер. с англ. Орлова А.Б., Матюхиной Э.В., Шевелевой А.Ю. // Вопросы психологии. – 2001. – № 2. – С. 48–58.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-80-8-1.57>

СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Мойсєнко Ю. В.

*аспірантка кафедри дошкільної освіти
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
м. Ніжин, Чернігівська область, Україна*

У сучасних умовах соціально-культурних перетворень та входження України до європейського освітнього простору, необхідні нові підходи до формування особистості дитини у контексті дошкільної освіти. Дошкільний вік це саме той віковий період, коли з'являються такі важливі новоутворення як: виникнення першого схематичного абрису цілісного дитячого світогляду, розвиток довільної поведінки та особистої свідомості, формується здатність до світосприйняття оточуючої дійсності, закладається фундамент оптимістичного світобачення та світорозуміння; формуються уявлення дитини про своє місце у світі, про себе як представника певної статі, про себе минулого – теперішнього – майбутнього. Дитина даного віку має свою життєву позицію, сформовану на основі власного світогляду.

Перші сприймання, трактування оточуючої дійсності, світу починаються з вражень, які дитина отримує від спілкування з дорослими, довколишнім оточенням. Дошкільник стає тим, до чого зникає, у чому зростає, з чим зживається, до чого у нього формується інтерес та прихильність. Поступово у дитини формується своє, власне світосприймання, а потім світобачення, яке дозволяє бачити світ, відкривати свої, невидимі іншим точки, кути, площини зору, будувати образи, візуальні конструкції, обирати серед них пріоритетні, що в

кінцевому результаті визначають світобачення, світогляд, життєвий шлях. У кожної дитини вибудовується своя власна «призма» світосприймання, яка відповідає соціальному буттю, життю, яке проживає малюк як у дошкільному закладі, так і у сімейному колі [1, с. 4]. Проблему становлення і розвитку світосприйняття розкрито у наукових працях: Є. Артем'євої, Г. Берулави, Р. Грановської, В. Діденка, Г. Кондратенко, Є. Клімова, Д. Леонтєва, В. Петухова, С. Рубінштейна, В. Табачковського, М. Холодної. Поняття світосприйняття В. Діденко та В. Табачковський розглядають як сприймання особистістю навколишнього світу, дійсності; сукупність думок, почуттів дитини як реакція на оточуючий світ [3, с. 569–570].

Дитина ще з раннього віку починає засвоювати початкові понятійні форми (категорії). Це змінює її мисленнєву діяльність, характер взаємин зі світом і ставлення до нього, впливає на дитячий світогляд (систему поглядів на світ та своє місце в ньому), сприяє розвитку інтелектуальних, емоційних, моральних цінностей. Категоріальне знання перетворює дитину на дослідника, відкривача чогось нового, невідомого. Завдяки цьому недиференційоване, злине, нечітке уявлення про світ та себе набуває більшої ясності, цілісності, системності. Це дозволяє малюкові, з одного боку, диференціювати сприйняті образи, а з іншого – завдяки аналітико-синтетичній діяльності встановлювати в оточуючому світі важливі зв'язки і залежності. Елементарне, проте категоріальне бачення світу допомагає підростаючій особистості розумно вирішувати у нових, невизначених та конфліктних ситуаціях. Уміння дитини дошкільного віку диференціювати свої життєві враження на реальні та уявні, зовнішні і внутрішні – важлива складова пізнавальної культури особистості [6]. Впливи зовнішнього світу відбиваються у свідомості дитини, відображаються в ній у вигляді почуттів, думок, проявів волі та формують певне ставлення до оточуючої дійсності, фактів та явищ життя. Дитина сприймає вихідну інформацію від навколишнього світу та соціуму і виражає її через власне світосприйняття [7].

Дошкільник пізнає світ за допомогою власної пізнавальної діяльності, яка складається з пізнавальних психічних процесів (відчуття, сприймання, уваги, пам'яті, уяви, мислення і мовлення). Ці процеси визначають світосприйняття і пізнання світу, формування у свідомості дитини її моделі. Пізнання світу (відображення реальності) у свідомості дитини відбувається на чуттєвому та абстрактному рівнях. Пізнання об'єктів навколишньої дійсності на чуттєвому рівні здійснюється за допомогою органів чуття (зору, слуху, нюху, тактильного та смакового аналізаторів) і відображаються у мозку, тобто

проходять пізнавальні психічні процеси відчуття та сприймання. Чуттєве пізнання є підґрунтям для раціонального пізнання. Вищою формою пізнання особистості є абстрактне пізнання, що відбувається за участю процесів мислення та уяви. Особливістю цих процесів є опосередкований характер відображення ними дійсності, зумовлений використанням раніше здобутих знань, досвіду, міркуваннями, побудовою гіпотез тощо. За допомогою пам'яті дитина відображає й фіксує свідомості інформацію про об'єкти пізнання, за потреби потім їх відтворює. Пізнавальна діяльність неможлива без емоційних і вольових зусиль особистості, які є спонукають до її активних дій [4]. З огляду на вище зазначене зрозуміло, що формування світосприйняття дітей досліджуваного віку обумовлюється особливостями протікання у них пізнавальних процесів.

Як зазначає О. Кононко в основі цілісної картини світу та світосприйняття лежать процеси сприйняття, пізнання та відображення у різних видах і продуктах діяльності [6].

Психологи розглядають сприйняття як цілісне відображення предметів та явищ під час їхнього безпосереднього впливу на органи чуттів. Надалі цими образами оперують увага, пам'ять, мислення, емоції, почуття. Сприйняття, є чуттєвим відображенням об'єктивної реальності, яка існує незалежно від свідомості, на основі впливу її на органи чуттів. Це усвідомлення чуттєво даного предмета чи явища. У сприйманні дитині даний світ людей, речей, явищ, наповнених певним значенням і включених у багатоманітність відношень, які створюють осмислені ситуації, свідками й учасниками яких є сама дитина [2].

Процес сприймання старшими дошкільниками оточуючої дійсності, як зазначає О. Кононко, по-перше, є осмисленим, оскільки передбачає необхідність прийняття рішення, здатність сконцентрувати увагу на чомусь, поспостерігати за ним, проаналізувати його особливості, дослухатись та усвідомити комплекс одержаних відчуттів; по-друге, він завершується означенням за допомогою мовлення своїх вражень. У ході практичного ознайомлення з властивостями предмета (явища), його розглядання, обмацування, експериментування з ним та активної внутрішньої роботи власними враженнями народжується конкретний образ. Розрізняють зорове, слухове, тактильне, смакове та нюхове сприймання, про науковець зауважує, що у переважній більшості дітей дошкільного віку домінують зорове та тактильне сприймання. Саме вони визначають більшу-меншу реалістичність образів світу та «Я» дитини, їх чіткість, складність, яскравість. Дошкільник мислить і сприймає світ образами та емоціями. Тому для того, щоб допомогти йому одержати важливу інформацію про життєве явище, необхідно

намалювати в його свідомості яскраву картинку про нього, викликати позитивну емоцію [6].

З філософської точки зору пізнання – це процес творчої діяльності дитини по освоєнню дійсності, що формує знання про неї (включаючи і знання про саму людину), на основі яких виникають цілі і мотиви людських дій [5]. Суспільно-історичний процес здобування, нагромадження і систематизації знання про природу, суспільство, людину та її внутрішній світ. В узагальненій формі пізнання подається як процес взаємодії суб'єкта і об'єкта.

Відображення як філософська категорія характеризує здатність матеріальних об'єктів у процесі взаємодії з іншими об'єктами відтворювати у своїх структурах деякі особливості і риси явищ, які впливають на них [5]. Компонентами процесу відображення може бути взаємодія дитини та досліджуваного нею об'єкта, а його результат виявляється в тому як дитина сприймає, бачить, розуміє довколишній світ та виражає це у своїх іграх, малюнках, спілкуванню з іншими людьми.

Отже, світосприйняття дитини 5-6 років є певним ключем для формування досвіду пізнання, образів світу, наочних уявлень дитини про світ в його єдності з Космосом, Всесвітом, Землею, і визначення свого місця в ньому. Це відчуття єдності світу, розуміння зв'язків і залежностей в ньому і вироблення загальних уявлень про закони його розвитку. Чим більш емоційніше, яскравіше буде входження дошкільника у систему взаємовідносин з оточуючою дійсністю, тим продуктивніше буде здійснюватися процес формування світосприйняття дитини 5-6 років.

Література:

1. Біла І.М. Світосприйняття: основи і передумови у дошкільному віці. *Актуальні проблеми психології*: Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. К.: «Срібнахвиля», 2013. Т. VI: Психологія розвитку дошкільника. Вип 9. С. 4–13.
2. Варій М.Й. Загальна психологія: навчальний посібник Вид. 2-ге, випр. і доп. К.: Центр учбової літератури, 2007. 968 с.
3. Діденко В., Табачковський В. Світогляд. *Філософський енциклопедичний словник* / Голова редакційної колегії В.І. Шинкарук. К. : Абрис, 2002. 744 с.
4. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки та психології: навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2009. 158 с.
5. Словник-довідник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» (для студентів 220

денної, заочної та дистанційної форм навчання усіх напрямів підготовки). Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова ; уклад. : Н. В. Козирева. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2018. 69 с.

6. Формуємо у старших дошкільників цілісне світобачення: навчально-методичний посібник / Кононко О.Л. та ін. К. : «Імекс-ЛТД», 260 с.

7. Якименко С.І. Формування світогляду у старших дошкільників та молодших школярів в освітньо-інтегрованому середовищі: теорія і практика: монографія. К. : СЛОВО, 2017. 640 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-80-8-1.58>

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРАКТИЦІ РОБОТИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мотуз Т. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної, спеціальної педагогіки, реабілітації
та інклюзивної освіти
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради*

Мотуз Т. Ю.

*вчитель початкових класів,
Павлівська філія I ступеня
КОЗО «Новопокровський заклад загальної середньої освіти»
м. Дніпро, Україна*

Метою роботи є обґрунтування та аналіз застосування інформаційно-комунікаційних технологій у практиці роботи вчителя початкових класів. Актуальність застосування інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності вчителя початкових класів зумовлено низкою чинників, серед яких виділяємо:

- виникнення та розвиток інформаційного суспільства;
- цифровізація вітчизняної системи освіти, зокрема початкової;
- упровадження компетентісного підходу в освіті як ключового, про що наголошується у Концепції Нової української школи [2] та Державному стандарті початкової освіти [3];